

УДК 930.25(477.64)(092)

В. О. БОНДАР*

ОЛЕКСАНДРУ ТЕДЕЄВУ – 50

Висвітлено трудовий шлях директора Державного архіву Запорізької області Тедєєва Олександра Сергійовича, який двадцять п'ять років присвятив архівній справі.

Ключові слова: Державний архів Запорізької області; дослідницька робота; управління.



На початку серпня цього року 50-літній ювілей від дня народження відзначив директор Державного архіву Запорізької області О. С. Тедєєв.

У всіх, хто працює, спілкується з Олександром Сергійовичем, викликає захоплення його оптимізм, здатність бачити позитив навіть у найскладніших ситуаціях.

Олександр Сергійович Тедєєв народився 4 серпня 1960 р., у м. Лагодехі Грузинської РСР у сім'ї військовослужбовця. Через особливості професії батька, ще за дитячих років побував у різних куточках колишнього СРСР та за його кордоном. Закінчив середню школу у 1977 р. у м. Кременчук Полтавської області. До призову до лав Радянської армії працював токарем на Кременчуцькому автозаводі.

Очевидно, що часті переїзди стали причиною посиленого інтересу юнака до історії. Приїжджаючи на нове місце проживання, чи у місто колишнього СРСР чи місцевість у іншій країні, майбутній архівіст цікавився їх минувшиною, намагався проникнутися їх історією.

Тож після закінчення служби в армії перед Олександром Сергійовичем не стояв вибір щодо обрання майбутньої професії – він прагнув стати істориком. У 1980 р. О. С. Тедєєва зараховують слухачем підготовчого відділення Чуваського державного університету ім. І. М. Ульянова у м. Чебоксари, де він навчався на денному відділенні історико-філологічного факультету до 1985 р. Цього ж року перейшов на заочне відділення у зв'язку із переїздом родини до м. Запоріжжя. З цих пір

* Бондар Віталій Олександрович – головний спеціаліст-керівник режимно-секретної служби Державного архіву Запорізької області.

життя О. С. Тедєєва назавжди пов'язано з Україною, а саме з Запоріжжям. Він усім серцем полюбив цей прекрасний козацький край, сповнений багатою історією. У 1986 р. Олександр Сергійович закінчив Чуваський державний університет ім. І. М. Ульянова, одержавши диплом з відзнакою зі спеціальності “історія”.

Ще навчаючись у виші, у серпні 1985 р. він був прийнятий на роботу в Державний архів Запорізької області старшим археографом. За плечима у молодого людини вже була служба в армії, праця робітником на заводі, навчання у вузі. Проте робота в архівній установі та ще й обласного рівня вимагала дещо інших вмінь, знань, навичок. Так у свої 25 років Олександр Сергійович Тедєєв став на архівну стежку та вже й не звернув з неї.

Звичайно, перші місяці роботи далися нелегко. До речі згадаймо, які це були часи. У тоді ще єдиній країні – СРСР починалася перебудова, у суспільстві проходили дискусії з різних питань, особливо з історії. Саме з кінця 1980-х набирає оберти процес розсекречення архівних справ з минулої історії Радянської України. Це було те нове, до чого завжди прагне молодь. Тож з допомогою старших товаришів-архівістів, завдяки власній працездатності, постійній самоосвіті, Олександр Сергійович досить швидко пройшов усі шаблі архівної ієрархії у Державному архіві Запорізької області. З 1985 р. до 1990 р. – старший археограф, з 1991 р. по 1992 р. – виконувач обов'язків завідуючого відділу публікації та використання документів, з грудня 1992 р. до 1997 р. – завідуючий цим відділом. У 1997 р. призначений директором Державного архіву Запорізької області.

Як бачимо з переліку посад, які обіймав О. С. Тедєєв, дослідницька робота в його професійній діяльності в архіві все ж таки домінувала. Нова посада директора вимагала більшої концентрації зусиль, посиленої відповідальності за не таке вже й мале архівне господарство. Виникало багато нових проблем, які потрібно було швидко вирішувати. І в цьому О. С. Тедєєв завжди міг розраховувати на підтримку колег: від спеціаліста до начальника відділу і, звичайно ж, свого заступника. Адже найціннішим для нього в архіві, зі слів самого Олександра Сергійовича, завжди були і залишаються люди, дружний колектив архівістів, котрий завжди прийде на допомогу. Тут слід відзначити особливий стиль керівництва, який виробив новий директор, ще очолюючи відділ. Він базується на довірі до своїх співробітників, а це дозволяє миттєво мобілізувати необхідні ресурси для вирішення будь-якої проблеми. Ще однією відмітною рисою О. С. Тедєєва, як керівника є те, що він ніколи не соромиться радитися зі своїми підлеглими. Директор архіву – це не лише історик-архівіст, він повинен мати управлінські здібності. Адже Державний архів Запорізької області – це дві висотні будівлі в центрі міста з безліччю комунікацій, сотнями тисяч архівних справ, що по-

требують особливих умов зберігання. Олександр Сергійович виявився досить успішним менеджером з управління архівним господарством, який забезпечує безперебійне функціонування будівель архіву.

Як директор зарекомендував себе висококваліфікованим спеціалістом та керівником, який виявляє постійну ініціативу і практичні дії щодо розширення зв'язків з користувачами архівної документальної спадщини, користується авторитетом у колег, архівної громадськості, наукових кіл області, ближнього та далекого зарубіжжя. Як фахівець високого рівня О. С. Тедєєв постійно консулює науковців, іноземних дослідників, українських архівістів із фахових питань. Завдяки цьому Державний архів Запорізької області успішно співпрацює як з українськими, так і з закордонними вищими навчальними закладами та науковими установами: Запорізьким національним університетом, Мелітопольським державним педагогічним університетом, Національною академією наук України, університетами міст Вінніпег, Торонто, Штайнбах (Канада); Фресіо (Каліфорнія, США) та ін.

За його участю підготовлено понад 30 статей і добірок до різних періодичних видань, тез виступів на обласних, всеукраїнських та міжнародних конференціях, зокрема:

Тарас Шевченко і Запорізький край (за документами Державного архіву Запорізької області).- Запоріжжя, 1992. – 118 с.;

Документи Державного архіву Запорізької області // Болгарське населення Півдня України: Дослідження і документи. – Вип. 1. – Запоріжжя, 1993. – С. 110. – 128 с.;

“Класовий ворог” на Дніпрелльстані // Краєзнавство. – 1994. – № 1–2. – С. 40–43;

Матеріали государственного архива Запорожской области // Єврейське населення Півдня України: дослідження і документи. – Вип. 1. – Запоріжжя ИПК “Запоріжжя”, 1994. – С. 142–165;

З історії Вільного козацтва на Запоріжжі // Культурологічний вісник. Науково-теоретичний щорічник Нижньої Наддніпряниці. – Вип. 2. – Запоріжжя, 1995. – С. 27–42;

Пастор Г. Г. Рат // Deutscher Kanal – Німецький канал. – 1995. – № 7. – С. 4;

Архівний фонд Олександрівського повітового казначейства (джерелознавчий огляд) // Південна Україна XVIII–XIX століття. Записки науково-дослідницької лабораторії історії Південної України ЗДУ. – Вип. 2. – Запоріжжя: РА “Тандем-У”, 1996. – С. 51–77;

Німецьке населення Запорізького краю за документами Бердянської, Катеринославської, Мелітопольської та Олександрівської земських управ // Південна Україна XVIII–XIX ст. Записки науково-дослідницької лабораторії історії Південної України ЗДУ. – Вип. 2. – Запоріжжя : РА Тандем-У, 1996. – С. 51–77;

Збережемо ту славу: громадський рух за увічнення історії українського козацтва в другій половині 50-х–80-х рр. ХХ ст.: зб. документів і матеріалів. – К. : Рідний край, 1997. – 474 с.;

Вірний пасторському обов'язку (Г. Рат) // Історія України. Мало-відомі імена, події, факти : зб. статей. – К., 1996. – С. 299–303;

Перлина архітектури Півдня України (за рядками архівних документів) // Нариси історії Південної України. – Запоріжжя, 1997. – С. 43–50;

Матеріали ревізій як джерело по історії менонітів (1795–1858 рр.) – М. : Науково-інформаційний бюлетень Міжнародного союзу німецької культури, 1997. – № 1. – С. 17–20.

Під керівництвом Олександра Сергійовича у роки незалежності в Державному архіві Запорізької області розгорнулася робота з вивчення та популяризації таких тем, як селянський рух на Україні, з історії національних меншин Запорізького краю, історії українського козацтва, періоду тимчасової німецько-фашистської окупації. Плідною стала співпраця з науковцями Росії, Канади, Німеччини. У музеях міста-побратима Запоріжжя Оберхаузена, міст Кельна, Дюссельдорфа в експозиціях представлені копії документів запорізького архіву.

У 2006 році за результатами його участі у міжнародному проєкті “Крестьянская революция в России. 1902–1922: Документы и материалы” опублікований збірник документів “Нестор Махно. Крестьянское движение на Украине. 1918–1921”, який висвітлив нові, раніше невідомі сторінки біографії та діяльності Нестора Махна й став дуже важливим дослідженням сутності і наслідків російської революції 1917 р., громадянської війни в Росії та на Україні.

У Державному архіві Запорізької області за безпосередньою участю директора була започаткована серія видань “Запорізький архів”, за 2003–2010 рр. вийшло з друку три книги цієї серії.

Олександр Тедеев – член Запорізької обласної редакційної колегії “Реабілітовані історією”, обласної редколегії видання “Книга Пам'яті України”, обласної комісії у справах увічнення пам'яті жертв війни та політичних репресій при Запорізькій обласній державній адміністрації, є головою місцевого осередку Спілки архівістів України, протягом 2007-2009 років призначався головою Державної екзаменаційної комісії Запорізького національного університету за спеціальністю “архівознавство” історичного факультету.

Архівна історія Запоріжжя, що зацікавила О. С. Тедеева двадцять п'ять років тому, бере початок з 1925 р. – відтоді, як відомий краєзнавець, етнограф та історик Яків Новицький почав збирати документи, які зберігалися на різних підприємствах і в організаціях. Саме колекція, зібрана Новицьким, стала основою майбутнього окружного Запорізького архівного управління.

Нині Державний архів Запорізької області, який очолює Олександр Сергійович, є структурним підрозділом Запорізької облдержадміністрації. У структурі Державного архіву Запорізької області шість відділів з основної діяльності та режимно-секретна служба, штат нараховує 49 одиниць. До мережі архівних установ області, підзвітних та підконтрольних Державному архіву області, входять 20 архівних відділів райдержадміністрацій, 5 архівних відділів міськрад міст обласного значення, 61 архівна установа (підрозділ) для тимчасового зберігання документів, що не належать до Національного архівного фонду, у т.ч. документів з особового складу, нагромаджених у процесі документування службових, трудових або інших правовідносин юридичних і фізичних осіб (трудових архівів).

Джерелами комплектування Національного архівного фонду, документи яких надходять до Державного архіву області, є 215 установ, підприємств та організацій обласного рівня та 1040 установ, організацій, підприємств області, які знаходяться в зонах комплектування архівних відділів райдержадміністрацій та міськрад.

У Державному архіві Запорізької області зберігається близько 2 млн. справ на паперовій основі 7,8 тис. установ, організацій, підприємств області за 1774–2010 рр., 4,3 тис. кінодокументів, 630 фотодокументів, 50 тис. фотодокументів. Найбільш ранні документи зберігаються у фондах Олександрівської міської ратуші та повітових землемірів і датовані кін. XVIII – поч. XIX ст.

За 25 років успішної праці на архівній ниві О. С. Тедеев набув неоціненного досвіду, став справжнім професіоналом архівної справи.

Він не обходить труднощі і перепони, що зустрічаються на життєвому шляху, а долає їх, як і належить чесній і принциповій людині, тільки завжди з посмішкою та оптимізмом.

За багаторічну плідну працю, вагомі досягнення у професійній діяльності О. С. Тедеев неодноразово нагороджувався Подяками і Почесними грамотами Державного комітету архівів України та Запорізької облдержадміністрації, нагороджений Знаком “Відмінник освіти України”, а у 2008 році згідно з Указом Президента України від 26 червня 2008 № 584 нагороджений орденом Данила Галицького.

Освещен трудовой путь директора Государственного архива Запорожской области Тедеева Александра Сергеевича, который двадцать пять лет своей жизни посвятил архивному делу.

Ключевые слова: Государственный архив Запорожской области; исследовательская работа; управление.

This article was written on the occasion of fiftieth birthday of the director of The State Archives of Zaporizhzhya oblast Tedeyev Olexandr Sergiovych, whose twenty five-year seniority is connected with Zaporozhzhya Archives.

Keywords: The State Archives of Zaporizhzhya oblast; research work; management.